

JOHN A. LARSEN

SAMTALEN SOM INTERVIEW

At tale om kulturelle artikuleringer i Kina

Forskellige folk verden over er i stigende grad aktive i fremstillingen af udtryk for deres kultur og gør derved opmærksom på deres opfattelse af at have en særlig etnisk identitet. En identitet, der afgrænses demografisk og geografisk, og som gives et bestemt kulturelt eller etnisk indhold. Dette fænomen gør sig også gældende blandt det etniske mindretal *naxi* i det sydvestlige hjørne af Folkerepublikken Kina, hvor jeg opholdte mig over fire måneder i 1993.¹ Gennem samtaler og interview blev jeg opmærksom på, at begrebet *naxi* kultur ikke blot dukker op i de farverige turistbrochurer henvendt til vesterlandske såvel som kinesiske turister. Specielt i hovedbyen Lijiang med cirka 50.000 indbyggere synes flere at opbygge en etnisk selvforståelse, der er baseret på en artikuleret bevidsthed om en specifik *naxi* kultur. Den kinesiske forskning i traditionelle kulturelle forhold blandt *naxierne* og en hastigt voksende turistindustri med dertil hørende folklorisme arbejder med en markant og eksplicit fremstilling af en specifik *naxi* kultur. Denne fremstilling forekommer paradoksalt netop nu, hvor det generelle billede af befolkningsgruppen *naxi* snarere synes at afspejle en hastig integration i det moderne kinesiske samfund.

I denne artikel vil jeg redegøre for, hvordan jeg på feltarbejdet brugte forskellige typer af interview til at indhente informationer, som indgik i en analyse og afdækning af sociokulturelle processer i forbindelse med den kulturelle artikulering af befolkningsgruppen. I den metodiske fremstilling vil jeg fremhæve, hvordan tilgangen til samtaleformen var væsentlig for de data, jeg kunne indhente i bestemte situationer, og at det ikke er selve karakteren af samtaleformen, der afgør de indhentede informationers værdi. Ved at forstå samtaleformen i forhold til forskellige interviewtyper, kunne jeg opnå en større systematik, der gjorde det lettere at indhente værdifulde informationer i samtalerne og vurdere de indhentede data i forhold til hinanden. Tilgangen lettede en vurdering af informationerne fra de forskellige samtaler alene ud fra informationernes egen argumentatoriske styrke,² og den tydeliggjorde den diskursive kontekst omkring fremstillingerne.

Inden jeg nærmere går ind på, hvilken type information jeg ønskede at indhente, og hvordan jeg i den kinesiske kontekst til dette formål anvendte interview, vil jeg kort redegøre for den teoretiske relevans af artikuleringens problematikken. Hermed ønsker jeg sam-

tidig at gøre opmærksom på nødvendigheden af, at antropologiske data såvel som metodiske tilgange præsenteres i en teoretisk kontekst eller problematik, for at de kan fremstå meningsfuldt.

Konstruktion af kultur

Udgangspunktet for min behandling af naxi kultur er et fokus på befolkningsgruppens fremstilling af sig selv som en særskilt og en særlig etnisk gruppe. Problematikken drejer sig med andre ord om etnicitet og selv fremstilling. Det kan på mange måder siges at være antropologiens adelsmærke ikke blot at tage kategorier og betydninger for givet, men at antropologen i sin metodiske tilgang forsøger at forstå dem ud fra den opfattelse, de sociale aktører selv opererer med (jf. Fihl 1992:40). Dette både teoretiske og metodiske perspektiv på kultur-interne kognitive og følelsesmæssige opfattelser vil jeg i denne fremstilling lade gælde individers fremstilling af etnisk, kulturel identitet.

Med den globalt voksende bevidsthed om nationale og etniske befolkningsgruppers eksistens og disses rettigheder støder antropologer nu hyppigt på lokale fremstillinger af forskellige gruppers kulturelle identitet. Etnografen har ikke længere eneret på at sammenstykke kulturelle enheder på grundlag af de kulturelementer, han eller hun har „indsamlet“ (jf. Clifford 1988). Det er i udpræget grad også folk selv, der i dag opfinder udtryk for kulturer (Wagner 1981). I den postmoderne kritik er antropologens rolle i forbindelse med konstruktionen af kulturer blevet endevendt, og bevidstheden om den konstruktivistiske karakter af sociokulturelle fænomener er indarbejdet i den antropologiske refleksivitet, som i sin brede betydning i dag kan siges at udgøre en kerne i fagets videnskabelighed. Det er et vigtigt skridt, at man er blevet bevidst om den manipulation og det potentielle magtmisbrug, der ligger i den antropologiske videnskabs mulighed for at definere befolkningsgrupper, og dermed bestemme deres afgrænsning, indhold og betydning.

Det konstruktivistiske perspektiv på sociokulturelle fænomener har betydet, at mange antropologer nu ikke længere tilstræber at fremvise en afgrænset kultur, men hyppigere arbejder med at formidle andre folks virkelighedsopfattelser. Dette resulterer til tider i, at antropologen ikke længere skelner mellem den subjektive oplevelse af virkeligheden og en objektiv eksisterende virkelighed. David Francis mener, at denne begrebsforvirring skyldes, at nogle – de sociale konstruktivister – sammenblander den betydning af virkelighed, der viser hen til verden, universet og „alt, der er“ med den, der betegner den bestemte måde, folk ser verden på (Francis 1994).³

Men som nævnt er det ikke blot problemet med antropologers konstruktioner af kulturer, der trænger sig på. Autenticitetsværdien af det udtryk for deres kultur, som folk selv konstruerer, er tvivlsom, og forskellige former for politisk manipulation er ofte tydelig. Studier i etnicitet og nationalisme har vist, at det i forsøget på at forstå, hvorfor der i forskellige samfund er opstået forskellige former for etnisk organisering, er uhenigtsmæssigt at spørge primordialistisk og essentialistisk, hvordan og hvem disse folk *virkelig* er (Eriksen 1993:85). Mere hensigtsmæssigt er det at arbejde på at finde frem til, hvordan de etniske identifikationer er skabt, og hvilke formål de tjener (ibid.). Udgangspunktet for denne tilgang er antagelsen, at etnicitet er en social konstruktion, og at det ikke er reel kulturel variation, der er afgørende for opdelingen i etniske grupper, selv om det typisk

er med henvisning til netop kulturelle forskelligheder, at etnisk identitet legitimeres (Eriksen 1993:69, 100). Den teoretiske erkendelse, der ligger til grund for tilgangen er, at man i studier af etnicitet og nationalisme har måttet konkludere, at selv om der er reelle kulturelle forskelligheder, så er det ikke disse forskelle i sig selv, der skaber etniske grupper og etnicitet (Eriksen 1993).⁴

Når jeg i det følgende behandler konstruktionen af naxi kultur, er det i en generel accept af det konstruktivistiske perspektiv på sociokulturelle fænomener, men min tilgang er yderligere baseret på, at der bag de kulturelle konstruktioner findes reelt eksisterende fænomener. Det er derfor jeg vælger at se på artikulationen af kultur. Modsat konstruktion retter begrebet artikulation opmærksomheden mod, at kultur ikke opstår ud af intet og af sig selv, men at der i den sociale virkelighed på forhånd findes fænomener, som kommer til at indgå i konstruktionen af det kulturelle udtryk. Og endvidere, at det er individer, der i kraft af magtforhold er i stand til at udtrykke disse fænomener i en bestemt diskurs, som giver den artikulerede kultur betydning.

Analysen af kulturelle udtryk, der allerede findes artikuleret i den sociale verden, kan med et begreb lånt hos samfundsteoretikeren Niklas Luhmann betegnes som en iagttagelse af anden orden. Dette begreb betegner den omstændighed, at man iagttager iagttagere med henblik på at finde frem til de distinktioner, de anvender (Sciulli 1994:40). Distinktionerne eksisterer i den sociale verden, og er dermed ikke analytiske, men kan betragtes som en slags empiriske kategorier (ibid.). Formålet med denne tilgang er at afdække de interesser, magtforhold og processer, der ligger bag den aktuelle artikulation.

Den metodiske udfordring

Den metodiske problematik, jeg stod overfor, var altså at finde en fremgangsmåde, der kunne muliggøre en senere analyse og afdækning af forhold, der er konstituerende for den aktuelle artikulation af det kulturelle udtryk, naxi i dag fremstår med. Det var med andre ord min hensigt at undersøge den fremstilling af naxi kultur, som jeg blev konfronteret med på mit ophold i naxiernes hovedby Lijiang.

I overensstemmelse med ideen om iagttagelse af anden orden udvalgte jeg i løbet af feltarbejdet „naivt fænomenologisk“ nogle aspekter, der umiddelbart fremstod som mest betydningsfulde i naxi kulturen. De aspekter, jeg som konsekvens heraf primært beskæftigede mig med, var: traditionel naxi beklædning, naxi sprog og skrift, „klassisk naxi musik“ og den særegne dongba skrift og religion.⁵ Den information, jeg ønskede at indhente på feltarbejdet, kan inddeles i to generelle typer. Dels forsøgte jeg at indhente data vedrørende alle aspekternes aktuelle anvendelser. Eftersom det var artikulationen af fænomenerne, der interesserede mig, udelukkede jeg ingen typer anvendelser, men beskrev og forholdt mig også til fremstillinger, jeg umiddelbart opfattede som ukorrekte og inautentiske (som blandt andet forekommer i turistindustrien). Dels indhentede jeg informationer, som angik de kulturelle aspekters genealogi; altså informationer om aspekternes tidligere eventuelt forskellige anvendelser og deres udbredelse i forhold til køn, alder og sociale grupper. De genealogiske informationer kan belyse aspekternes tilblivelseshistorie og er centrale for forståelsen og analysen af, hvordan de politisk og kulturelt motiveret i dag fremstilles og indgår i nye betydningsssammenhænge. Jeg øn-

skede med andre ord at indhente data, der kunne bruges i en afdækning af artikulationen af naxi kultur og rette lyset mod de processer og hegemoniske diskurser, der er styrende herfor.⁶

Interviewet som metode på feltarbejdet

Interview var ikke den eneste metode, jeg anvendte på feltarbejdet. For selv om man i interviewet kan spørge direkte til konkrete forhold og dermed få del i den interviewedes viden, så kan der være forskellige politiske eller kulturelt specifikke etiske grunde til, at en informant ikke vil oplyse én om forskellige relevante forhold. Det kan også være, at man ikke får fat i relevant information, som informanten godt nok besidder, men som personen ikke tænker på at oplyse én om, og hvis relevans man som udsøger af uvidenhed ikke er opmærksom på. Disse problematikker kan man ikke gøre andet ved end at være opmærksom på dem og i sin forståelse og indlevelse forsøge at strække sig så vidt som muligt, så man kan lære selv at medtænke den information, som den kulturelle kode ikke tillader at blive formidlet direkte. Graden af den kulturelle kompetence, man har brug for som interviewer, afhænger af den type interview, man udfører, og den eneste vej til at blive stadigt mere kompetent er ved vedvarende at omgås de personer, man ønsker at indhente viden hos.

Jeg tilstræbte at etablere en bred metodisk tilgang ved at deltage i alle mulige udstillinger og arrangementer i forbindelse med de udvalgte aspekter. Her supplerede jeg mine data fra interviewene ved hjælp af fotografering og båndoptagelse, opsøgte nye informanter og blev konfronteret med nye spørgsmål. Dertil udarbejdede jeg i slutningen af feltarbejdet en mindre spørgeskemaundersøgelse primært med spørgsmål om praksiser i forbindelse med sprog og beklædning. Spørgeskemaerne indgik som en del i en udveksling, hvor jeg som en slags modydelse underviste i engelsk på to mellemkoler.

Inden jeg nærmere beskriver de typer interview, jeg anvendte, vil jeg gøre rede for min generelle tilgang til interviewinformanterne såvel som den formelle og kulturelt specifikke rammesætning om interviewsituationerne.

Rammen om interviewene

I mine interview ville jeg ud over at være rent fakta-opsøgende forsøge at gå ind på de formuleringer og fremstillinger, som den interviewede præsenterede mig for. Dette med henblik på at få indblik i de grundlæggende opfattelser eller den synsmåde, der anlægges af mennesker, der lever i et andet betydningssystem (jf. Spradley 1979), og som ligger bag deres artikulation af de kulturelle aspekter. Fundamentalt for min tilgang til informanterne var, at jeg ønskede at få del i deres viden, samtidig med at jeg forsøgte at være opmærksom på den ramme eller diskursive kontekst, som deres viden var indlejret i. De metodiske konsekvenser af denne intention var, at jeg i samtalerne og i mine spørgsmål tog mine informanter og deres udtalelser alvorligt, også i tilfælde hvor jeg besad information, der bestred deres udlægning af et forhold. I interviewene stillede jeg spørgsmål, hvormed jeg forsøgte at komme ind til den logik eller generelle opfattelse, som styrede deres fremstilling. Ofte først i slutningen af interviewet præsenterede jeg dem for de

andre alternative udlægninger og argumenter, som jeg var bekendt med, for derigennem at høre deres mening om og reaktion herpå. Jeg ventede med at præsentere modargumenter eller andre opfattelser, da jeg i første omgang ønskede at give informanten mulighed for så vidt muligt at præsentere og argumentere for sin opfattelse uden straks at skulle gå i opposition. I en vis forstand kan man godt sige, at jeg påtog mig en sokratisk rolle, hvor jeg med undersøgende spørgsmål som en slags fødselskæder hjalp fremstilling og argumenter på vej. Det metodisk problematiske er her at finde en holdbar vej mellem en ledende udsørgeteknik, hvor man næsten lægger ordene i munden på informanten og en diskuterende argumentationsform, hvor den retorisk overlegne uundgåeligt vil dominere.

Da jeg udelukkende kan forstå enkelte ord og sætninger på kinesisk, og da kun meget få af mine informanter var i stand til at føre en samtale med mig på engelsk, var jeg afhængig af en tolk. I begyndelsen af feltarbejdsperioden kom jeg i kontakt med en ung naxi, som studerede engelsk i Kunming. Ved en lejlighed prøvede jeg at bruge hende som tolk, men på grund af hendes ringe engelskkundskaber og meget tilbageholdende og selektive tolkning var det ingen succes, og jeg forsøgte ikke siden at anvende lokale tolke. På feltarbejdet var jeg sammen med min kinesisktalende veninde, som i resten af feltarbejdsperioden fungerede som tolk for mig. Dette satte jeg stor pris på, da hun var godt bekendt med feltarbejdets problemstilling, og hun derfor i tolkningssituationen i vid udstrækning var klar over hvilke informationer, der ville være af interesse for mig og derfor enten skulle oversættes umiddelbart eller – hvis disse informationer var af mere indirekte eller følsom karakter – at hun skulle gøre mig opmærksom på informationerne umiddelbart efter samtalsituationen. Dette var specielt brugbart i de uformelle samtaleinterview (se nedenfor). Yderligere var det en fordel, at vi kunne tale om og gensidigt konstruktivt kritisere mere formelle problemer ved tolkningsituationen; både hvad angik selve tolkningen, mine formuleringer af spørgsmålene og forhold vedrørende etikette.

Selv om jeg var tilfreds med tolkningen, erfarede jeg, at selve tolkningssituationen for mig var utilfredsstillende på længere sigt. I samtaler med en informant over tolk, opnåede jeg kun meget vanskeligt og begrænset, hvad man kan kalde dialogisk nærhed. En samtalsituation omkring et interview er ikke kun en sproglig udveksling, der foregår også en samtidig kommunikation på et mere kropsligt niveau: øjenkontakt, mimik og andre kropslige bevægelser, som er af stor betydning både for selve kommunikationens informationsudveksling og for den mulige udvikling af et venskabeligt forhold mellem de samtalende. Når man samtaler over en tolk, vil meget af den personlige kommunikation være blokeret af tolken, der under samtalen fungerer som et tredje punkt, de samtalende umiddelbart henvender sig til. Dialogen kan derfor kun vanskeligt udvikle sig og det er vanskeligt at komme ud over den konkrete – sprogligt artikulerede – problemstilling. Man kan vanskeligt „fange tråde“ og komme „under“ eller „mellem“ de sproglige udsagn. Problemet er størst i samtaler om vanskelige emner, men kan være ubetydeligt i et meget formelt interview, hvor man ønsker konkrete svar på konkrete spørgsmål.

En yderligere formel begrænsning var, at jeg rejste ind i Kina på et almindeligt turistvisum og dermed ikke havde nogen officiel forskningsstilladelse i landet. Det var mig dog en væsentlig hjælp, at jeg kom i kontakt med en forsker i minoritetsspørgsmål ansat ved et universitet i provinshovedstaden Kunming. I kraft af min forbindelse til ham og to anbefalinger, han gav mig med til forskellige institutioner i Lijiang, havde jeg allerede fra feltarbejdets start positiv kontakt til væsentlige informationskilder. I Kina er det af stor

vigtighed, at man har personlige forbindelser til indflydelsesrige folk. Det kinesiske ord *guanxi* betegner de personlige venskabsrelationer, som kan være altafgørende for, om man ved henvendelse til forskellige institutioner bliver positivt behandlet eller slet og ret afvist.⁷ Man kan lette en positiv behandling ved med en anbefaling eller et visitkort at bevise at have *guanxi* med en betydningsfuld person. Visitkort har stor betydning netop i denne sammenhæng: Har man i Kina intet eget visitkort, er det den almindelige opfattelse, at man ikke kan have nogen væsentlig status og betydning – og derfor ikke er værd at etablere *guanxi* med (denne handling indebærer almindeligvis netop visitkortudveksling). Jeg havde derfor også fået lavet mig en stabel visitkort med mit navn oversat til kinesiske skrifttegn. (Et navn kan oversættes efter enten lyd eller betydning; mit kinesiske navn blev den tilnærmelsesvis fonetiske ækvivalent *Laosen Xiong* – efternavnet skrives forrest).

Retrospektivt kan jeg se, at jeg i forbindelse med dataindsamlingen benyttede mig af tre forskellige interviewtyper. Ud over at være strukturelt forskellige, fandt de som metoder deres respektive styrker i forskellige situationer og til at indhente forskellige typer af information. I det efterfølgende vil jeg kort gennemgå kvaliteterne ved henholdsvis samtaleinterview, dybdeinterview og specialistinterview.

Samtaleinterview

Denne type interview er karakteriseret ved, at der ikke formelt er fastlagt nogen rollefordeling med hensyn til hvem, der er udspørger (interviewer) og hvem, der er informant (respondent). Interviewet tager sig ud og udvikler sig næsten som en normal samtale. Der er dog den forskel fra samtaleinterviewet til den almindelige samtale, at (mindst) den ene part i samtaleinterviewet – intervieweren – på forhånd har nogle specielle interesser og ofte også inden selve samtalen påbegyndes, har nogle spørgsmål at stille. De spørgsmål, som jeg ønskede besvaret, stillede vi (tolken og jeg) i løbet af samtaleinterviewet, uden at det på forhånd lå fast, hvilken gruppe af spørgsmål, der skulle stilles i hvilken rækkefølge. Under interviewet dukkede helt nye spørgsmål ofte op, og nye sammenhænge og problemstillinger fremkom. På denne vis ligner samtaleinterviewet meget en normal udvekslingssituation i en almindelig samtale.

Samtaleinterviewet brugte jeg til at indhente konkret viden om umiddelbare forhold, uden at jeg behøvede den store formelle iscenesættelse af interviewet. Interviewets rammesætning var meget enkel, da vi ofte blot henvendte os til fremmede folk på gaden som synligt havde forbindelse til et forhold, jeg var interesseret i at opnå viden om. Med almindelig nysgerrighed stillede vi forskellige spørgsmål, for eksempel vedrørende deres konkrete aktivitet, beklædning, hjemsted eller etniske tilhørsforhold. En væsentlig forudsætning for at denne form for interview kunne lykkes, var naturligvis, at folk overhovedet var interesserede i at tale med os. Det var så heldigt, at vi altid oplevede, at naxierne var meget imødekommende og venlige, og åbenbart syntes, at det var spændende at tale med sådan et par „langnæser“ (som kineserne spøgende kalder vesterlændinge). Under disse samtaleinterview tolkede min veninde for mig. Enkelte gange var det, specielt i interviewene med de ældre kvinder, problematisk, at vi ikke kunne naxi og at samtalen derfor måtte forløbe ved hjælp af det begrænsede kendskab til kinesisk,⁸ som især denne gruppe har. Dog var det altid muligt at kommunikere om de simple og meget konkrete

forhold, som jeg gennem disse interview specielt ønskede at opnå viden om. For eksempel om en beklædningsdel var typisk for naxi, eller om den eventuelt var tibetansk eller kinesisk, eller om det kun er kvinder og eventuelt udelukkende en bestemt aldersgruppe, der anvender den.

Informationerne fra samtaleinterviewene var væsentlige for mig, da de ud over at give reel og konkret viden, udgjorde et supplerende perspektiv på nogle aspekter, som jeg havde andre informationer om. Som eksempel herpå kan nævnes en situation, hvor vi havde været hos en lokal forsker i naxibeklædning. Han var specielt interesseret i at påvise, hvordan forskellige gamle myter og folkesange indeholdende fortællinger om slanger og frøer kunne kaste lys over betydningen af den traditionelle naxi dragt for kvinder. Naxi kvinderne bærer på ryggen et fint forarbejdet fåreskind, som hyppigst er påsat syv farverige stofskiver. Vi spurgte forskeren, hvordan det kunne være, at man somme tider ser, at de ældre kvinder ikke har disse stofskiver på fåreskindet. Hans forklaring var, at de pågældende kvinder ganske simpelt havde tabt dem. Forklaringen fik vi dementeret ved et samtaleinterview, hvor vi talte med en ældre kvinde i en lille skrædderforretning. Hun sad i sin forretning ikklædt den traditionelle naxi dragt, men på denne dragt var der ikke de farverige stofskiver. Selv om hun kun beherskede et begrænset kinesisk, var det dog muligt at spørge hende, hvorfor hun ikke havde stofskiver på sit fåreskind. Med det samme gik hun hen til et skab, hvor hun åbnede en skuffe og fremtog de syv stofskiver, som hun viste os og åbenbart var temmelig stolt af (der findes forskellige kvaliteter). Hun forklarede, at man ikke altid tager disse stofskiver på, da de er ekstra udsmykkende og derfor spares til hverdag, og at det desuden ikke ser pænt ud at have dem på til et ældre og slidt hverdagsfåreskind, som det hun havde på nu. Efter interviewet bemærkede jeg i overensstemmelse med hendes forklaring, at det altid var de slidte naxi fåreskind, der var uden stofskiverne. Det uformelle og spontane samtaleinterview gjorde det muligt at dementere den information, jeg havde opnået gennem et mere grundigt interview med en person, som man i kraft af hans position som forsker kunne mene besad en bedre viden og indsigt.

Samtaleinterviewet var en god indgang til at skabe bekendtskaber, der senere muliggjorde et mere grundigt dybdeinterview eller specialistinterview. Jeg benyttede mig af almindelig kontaktopøgende nysgerrighed, og nedskrev ofte først den indhentede information umiddelbart efter interviewet for ikke at forstyrre den almindelige samtaleform, som kendetegner og kvalificerer denne interviewform.

Dybdeinterview

I dybdeinterviewet ligger det klart, hvem der ønsker viden (eller svar) fra hvem. Interviewet er løst struktureret, hvorved forstås, at man ikke stiller sine spørgsmål efter et fastlagt skema, men lader dem dukke op i en samtale-situation, hvor man går bag om eventuelt uklare eller problematiske formuleringer og tillader samtalen at gå ud på „sidespor“ i forhold til de planlagte spørgsmål. De dybdeinterview, jeg foretog, var ofte af længere varighed og foregik i en afslappet og temmelig uformel atmosfære.

Dybdeinterviewet udførte jeg hyppigst med en informant, som besad megen viden om et bestemt område, jeg var interesseret i. Den information jeg ønskede at indhente, kunne godt være af mindre konkret og håndgribelig art (for eksempel vedrørende vær-

dier eller regler) og indeholdt ofte personlige beskrivelser fra informantens livshistorie.

Under disse interview benyttede jeg mig hyppigst af noteskrivning og sommetider båndoptagning. Selv når jeg optog interviewet på bånd, var det en god idé at tage noter under interviewet, da jeg derved løbende blev opmærksom på nye problematikker ved emnet. De pauser, der ved notetagningen opstår i interviewet, har den fordel, at de giver anledning til eftertanke, hvorved man kan finde på supplerende spørgsmål. Endvidere var det mit indtryk, at notetagningen understreger den seriøsitet, man lægger i interviewet og dermed vedligeholder den interviewedes interesse og villighed til at svare. Det er min erfaring, at en forudsætning for båndoptagelsens egnethed under disse løst strukturerede dybdeinterview var, at der var en gensidig tillid og sympati. Det er vanskeligt at opstille formelle betingelser for båndoptagelsens egnethed. I hver enkelte situation måtte jeg afveje, hvorvidt jeg mente at kunne opnå de bedste data ved en nøjagtig verbal dokumentation på bånd, eller om jeg ved at undlade båndoptagningen kunne etablere en interviewsituation, der muliggjorde bedre og mere information, som jeg dog med notetagning under og umiddelbart efter interviewet kunne gengive mindre præcist, end ved båndoptagning.

For mig fungerede disse dybdeinterview bedst, når jeg kunne tale direkte, på tomandshånd med min informant og altså ikke var afhængig af tolkning. Dette skyldes at, den mere intime stemning, den personlige relation og gensidige sympati er væsentlige for interviewets succes. I denne forbindelse er det også værd at nævne, at det var lettere at etablere dybdeinterview overfor naxier med højere uddannelser, hvilket sikkert hænger sammen med, at det er en forudsætning for et vellykket dybdeinterview, at interviewer og informant deler normer omkring samtalens forløb.

Specialistinterview

Specialistinterviewet udførte jeg med personer, som havde en særlig stor viden om et forhold eller aspekt, som jeg ønskede nærmere kendskab til. Vi interviewede under denne form (som hyppigst forløb med tolkning) håndværkere, kunstmalere, religiøse specialister og forskere. Fælles for alle interviewene var, at jeg ønskede at opnå indsigt i deres specialviden om et bestemt aspekt, og at dette forhold var bestemmende for interviewets forløb og de roller, vi antog derunder. Interviewtypen var kendetegnet ved at være struktureret i kraft af de forberedte spørgsmål. Som i dybdeinterviewet hændte det ofte, at vi under interviewforløbet bevægede os ud på emnemæssige „sidespor“, men det var dog under hele forløbet det konkrete forhold eller aspekt, som informanten var specialist i, der styrede interviewets indhold og retning. Det er dette strukturerende forhold, der væsentligst adskiller specialistinterviewet fra dybdeinterviewet. Specialistinterviewet er videre kendetegnet ved, at det modsat dybdeinterviewet ikke kræver et særligt nært eller personligt forhold mellem interviewer og informant. Interviewet kan udmærket foretages temmelig „formelt“, og kan derfor være et godt førsteinterview, da det distancerede personlige forhold, og det fastlagte emne for samtalen ikke er nogen ulempe for dataindsamlingen. Som dataindsamlingsteknikker anvendte jeg notetagning under og umiddelbart efter interviewet. Også ved denne type interview var det mit indtryk, at notetagningen understregede min seriøsitet over for informan-

ten, og fremhævede værdien af den specialviden, han eller hun besad om et konkret forhold. Jeg var som interviewer den uvidende elev med de opklaringsøgende spørgsmål, og informanten var den vidende, der kunne forklare mig tingenes rette sammenhæng.

Interview og analytisk interesse

De interview, jeg anvendte på mit feltarbejde, opnåede ikke deres værdi som dataindsamlingssteknikker i kraft af en formel rammesætning, der sikrede udsagnenes sandhedsværdi, eller i kraft af en præcis dokumentation. Ligesom en dataindsamling, der skulle sikre en „sandhed“ om essensen af naxi kultur, ville en meget omstændelig dokumentering af interviewene (for eksempel ved videooptagelse eller båndoptagelse og efterfølgende præcis transskription) ikke kunne have leveret data, som havde haft nogen væsentlig relevans for den problematik, jeg ønskede at undersøge på mit feltarbejde.

Det er ikke hensigtsmæssigt at betegne nogle af de formelt, kvalitativt set meget uens interviewtyper som bedre end andre. Det er i sig selv ikke graden af nærhed og intimitet, der bestemmer værdien af uformelle, løst strukturerede og „open-ended“ interview, hvilket alle de ovennævnte typer må betegnes som (i modsætning til formelle og stramt strukturerede spørgeskemastyrede interview). Interviewenes værdi er derimod afhængig af, hvorvidt man som interviewer nærmer sig sine informanter på en sådan måde, at man, givet de forskningsmæssige omstændigheder, formår at indhente gode data om de forhold, man ønsker at belyse og afdække i sin analyse.

Ved at forstå de samtaler, jeg førte på feltarbejdet, som forskellige generelle interviewtyper har det været lettere at forholde informationernes argumentatoriske værdi i forhold til hinanden. Som beskrevet i eksemplet med forskeren og den kvindelige skrædder tilstræbte jeg at lade forskellige opfattelser konfrontere med hinanden, uanset kilderne og interviewformernes forskellighed. Ud fra en vurdering af de fremsatte argumenter søgte jeg at afdække både de faktuelle forhold og diskurserne i de videnskabelige og folkloristiske artikulationer af naxi kultur.

De informationer, jeg søgte at indhente, vedrørte den aktuelle præsentation af enkelte centrale aspekter af den selvfremente naxi kultur. Ved at opsøge de individer, der var aktive i artikulationen af naxi kultur, og spørge dem om baggrunden for aspekterne og for deres eget engagement, var det muligt med supplerende baggrundslitteratur at redegøre for aspekternes sociokulturelle og historiske baggrund. Den genealogiske information om de kulturelle aspekters historie som fænomener, der til forskellige tider har indgået i forskellige sociokulturelle kontekster og derved har antaget forskellige betydninger, kunne analytisk sammenholdes med den form og betydning, de i dag fremstår med i det moderne kinesiske samfund. Derved har det været muligt at afdække ydre magtforhold, politisk og kulturelt hegemoniske perspektiver og individuelle motivationer, som har været bestemmende for den kulturelle konstruktion.

De forskellige former for interview har bidraget med informationer, der fra flere vinkler i analysen har kunnet belyse det kompleks af stadigt skiftende eksterne og interne kræfter, der virker ind på og er bestemmende for den aktuelle artikulation af naxi kultur.

Noter

1. Feltarbejdet blandt naxierne blev foretaget som et led i antropologistudiet. Baggrunden for min interesse for området var to tidligere kortvarige besøg. Det nærmere etnografiske, teoretiske og analytiske udbytte af feltarbejdet har jeg behandlet i mit speciale (Larsen 1995).
2. Inspireret af Habermas' delvist analyserende og normative teori om kommunikativ handlede, anlægger jeg her et vurderingsgrundlag for datas rigtighed, der accepterer den overbevisende kraft i „det bedre argument“. Senere i artiklen kommer der et eksempel, der forhåbentlig vil illustrere det formålstjenlige i denne position, der i denne sammenhæng alene er af pragmatisk karakter.
3. Det er med udgangspunkt i den sene Wittgensteins sprogspilteori, at David Francis indfører denne skelnen. Spilteorien påpeger, at udsagns og begrebers betydning skal identificeres på baggrund af den kommunikative praksis (eller det sprogspil), som de indgår i, og ikke ud fra praksisfjerne metafysiske overvejelser. Med denne indsigt fra den analytiske filosofi kritiserer Francis postmoderne samfundsvidenskabelige fremstillinger, der ikke skelner mellem en objektiv virkelighed og den subjektive oplevelse heraf (Francis 1994).
4. Argumentet, at det ikke er fællesskab om kulturelle træk, som er afgørende for sociale gruppers eksistens og afgrænsning, er også fremsat af Fredrik Barth (1969:10), men dog tidligst af Edmund Leach i 1954 (Bentley 1987:24).
5. I mit speciale (Larsen 1995) behandler jeg den kulturelle artikulation af disse for naxi kulturen centrale aspekter, og søger at afdække de komplekse forhold og processer, der virker ind herpå.
6. Denne analytiske tilgang er i overensstemmelse med forslagene om, at antropologen skal påtage sig opgaven at fortolke mellem forskellige kulturelle traditioner (jf. Bauman 1987) og gøre opmærksom på de kulturelle opfindelser (Wagner 1981:159).
7. Alan Smart behandler (1993) med udgangspunkt i en diskussion af Bourdieus begreb symbolsk kapital forskellen på bestikkelse og udveksling af gaver i en *guanxi*-relation. Udvekslingen af gaver i *guanxi*-relationen skiller sig ud ved at det er selve relationen, der er central. *Guanxi* er forbundet med det væsentlige kinesiske begreb om „ansigt“ (*mianxi*). Man har meget ansigt, hvis man har mange sociale relationer, og man „taber ansigt“, hvis man opfører sig på en måde, som er upassende for en *guanxi*-relation (op.cit.:402). Upassende og „ansigtstabende“ er det for eksempel, hvis det i en gaveudveksling tydeligt fremgår, at det er selve handlingen og ikke den personlige relation, der er central – dette opfattes som bestikkelse, og er ikke passende for en *guanxi*-relation. Tillid mellem personer er altafgørende for relationen (op.cit.:403).
8. Når jeg her og andetsteds i artiklen taler om kinesisk, så henviser jeg til mandarin-kinesisk, der er det officielle sprog i Folkerepublikken Kina, hvor der ud over minoritetssprogene (som for eksempel naxi) tales flere væsentligt forskellige dialekter af det kinesiske sprog.

Litteratur

- Barth, Fredrik
1969 Introduction. I: Fredrik Barth (ed.): *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Bergen & Oslo: Universitetsforlaget: 9–38.
- Bauman, Zygmunt
1987 *Legislators and Interpreters: On modernity, post-modernity and intellectuals*. Oxford: Polity Press.
- Bentley, G. Carter
1987 *Ethnicity and Practice. Comparative Study of Society and History* 29(1): 24–55.
- Clifford, James
1988 *On Collecting Art and Culture. I: The Predicament of Culture: Twentieth-Century Ethnography, Literature, and Art*. Cambridge, Mass. & London: Harvard University Press: 215–51
- Eriksen, Thomas Hylland
1993 *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*. London: Pluto Press.
- Fihl, Esther
1992 *Etnografisk arbejdsmetode. I: Esther Fihl & Jens Pinholt (eds.): Livsformer og kultur: Antropologi i praktisk anvendelse*. København: Akademisk Forlag: 40–54.
- Francis, David
1994 *The Golden Dreams of the Social Constructionist. Journal of Anthropological Research* 50(2): 97–108.
- Larsen, John Aggergaard
1995 *Artikulation af naxi kultur: kulturel konstruktion af et nationalt mindretal i F.R. Kina. Speciale til kandidateksamen i antropologi*. Københavns Universitet: Institut for Antropologi.
- Sciulli, David
1994 *An Interview with Niklas Luhmann. Theory, Culture and Society* 11: 37–68.
- Smart, Alan
1993 *Gifts, Bribes, and Guanxi: A reconsideration of Bourdieu's social capital. Cultural Anthropology* 8(3): 388–408.
- Spradley, James P.
1979 *The Ethnographic Interview*. Fort Worth: Holt, Rinehart and Winston.
- Wagner, Roy
1981(1975) *The Invention of Culture*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

